

אמר רבי יהושע בן לוי:

א-ב המוכר בית לחבירו, כיוון שמסר לו את המפתח, קנה, ומפרש לה ואזיל.

ומקשינן: הרי בית נקנה בכסף שטר וחזקה, ואם כן היכי דמי, באיזה קנין בא הוא לקנותו עד שצריך הוא מסירת מפתח?!?

אי בכספא בא לקנותו, ליקני בכספא ואף בלא מסירת מפתח?! ואי בחזקה בא לקנותו, ליקני בחזקה?!?

ושמנינן: לעולם כשבא לקנותו בחזקה, ומיהו בעי למימר ליה המוכר ללוקח: "לך חזק וקני", וקא משמע לך, דכיון שמסר לו מפתח, כמאן דאמר ליה: "לך חזק וקני" דמי, ועושה חזקה וקונהו.

אמר ריש לקיש משום רבי ינאי:

המוכר עדר של בהמות לחבירו, כיון שמסר לו משכוכית [לשון משיכה, והוא דבר המושך את כל העדר אחריו, ומפרש לה לקמן], קנה.

ומקשינן: והרי בהמה נקנית במשיכה כשהיא בסימטא או בחצר של המוכר והקונה, ובמסירה [בעל הבהמה מוסר את הבהמה לקונה באפסר שעליה או בשערה] בלבד היא נקנית, כשהיא ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם, והיכי דמי שהוא צריך מסירת המשכוכית?!?

אי במשיכה בא לקנות את העדר, ליקני במשיכה ובלי משכוכית.

אי במסירה, ליקני במסירה?!?

ושמנינן: לעולם כשבא לקנותו במשיכה,

ומיהו בעי למימר ליה "לך מושך וקני", וכיון המסר לו משכוכית, כמאן דאמר ליה: "לך מושך וקני" דמי.

ומפרשינן: מאי משכוכית?

הכא תרגמו: קרקשתא [פעמון] שהרועה אוחז בידו ומקשקש בו כדי למושך את העדר אחריו.

רבי יעקב אומר: עיזא דאזלא בריש עדרא [עז חריפה ההולכת בראש העדר].

כדררש הוא גלילאה עליה דרב חסדא, כלומר: כפי שהיה אותו מתורגמן מן הגליל מתרגם לרבים בשם רב חסדא:

כד רגזו רעיא על ענא, עביד לנגרא סמותא [כאשר כועס הרועה על עדרו, מסמא הוא את מנהיגת העדר, והיא נופלת בבורות, וכל העדר אחריה], ומשל הוא, לרועה ישראל, שכאשר כועס הוא על עמו, שם הוא בראשם פרנסים שאינם מהוגנים, והם מובילים את העם לאברון.

מתניתין:

בור של שני שותפים הנמצא ברשות הרבים, כסחו הראשון לאחר שהשתמש בו, והתליע הכיסוי עד שנשבר, ובא השני ומצאו לבור כשהוא מגולה ולא כסחו.

אם נפלה בהמה לבור, השני חייב בנזקה, אבל הראשון פטור מאחר שכיסהו כדין.

בור שבעליו כסחו כראוי אלא שהתליע הכיסוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור.

לא כספהו כראוי, ונפל לתוכו שור או המור ומת, חייב.

בור שנכנס לתוכו כורה שכיר להרחיבו או להעמיקו, ועמד באותה שעה שור על שפת הבור ונבעת ונפל לפניו לתוך הבור מקול הכרייה, חייב בעל הבור בנזקו, (1) הואיל ומת השור מחמת נפילתו לבור.

אבל אם נפל השור לאחוריו, מחוץ לבור, מחמת קול הכרייה ומת, פטור בעל הבור, הואיל ולא ניזוק מן הבור אלא מחמת רעש הכרייה, וגרמא בניזקין פטור.

בור ברשות הרבים שנפל לתוכו שור וכליו, שהם העול והמחרישה, ונשתברו, או המור וכליו. מרדעת ואוכף, ונתקרעו, חייב על הבהמה ופטור על הכלים, שנאמר "כי יפתח איש בור ונפל שם שור או המור", ודרשינן "חמור" ולא כלים.

נפל לתוכו שור שהוא חרש או שוטה וקטן שלא הגיע לגיל חרישה חייב

נפלו לתוכו בן או בת קטנים (2), וכן עבד או אמה פטור, שנאמר ונפל שם שור, ודרשינן "שור" ולא אדם.

גמרא:

שנינו במשנה: כסהו הראשון ומצאו השני

מגולה, ולא כסיהו השני חייב.

והוינן בה: וראשון, עד אימת מיפטור? וכי לעולם אם יארע נזק מחמת הבור, הראשון יפטור, והשני ישלם?

אמר רב, אין הראשון פטור אלא בכדי שידע שעליו לכסותו, ומכאן ואילך שניהם חייבים.

ושמואל אמר: בכדי שיכואו ויודיעוהו שנפתח הבור, ואף על פי שלא ראהו בעצמו שהוא מגולה. (3)

ורבי יוחנן אמר: בכדי שיודיעוהו שנפתח הבור וישכור פועלים לכסותו ויכרות ארזים ויכסנו, ובתוך אותו הזמן אם נפלה בהמה לבור הראשון פטור והשני חייב, ומכאן ואילך שניהם חייבים.

שנינו במשנה: כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור.

והוינן בה: כיון דכסהו כראוי, היכי נפל לתוך הבור?!

ומתריצין: אמר רב יצחק בר בר חנה: הכא במאי עסקינן, בכגון שהתליע הכיסוי מתוכו, שלא היה עליו לחשוש לכך ואנוס הוא הילכך פטור.

הולכים פטור על נפילתם משום גזירת הכתוב. ובעבד ואמה כתב רבינו עקיבא איגר שהחידוש הוא שאף על פי שהוקשו עבדים לבני חמורים ממעטינן להו מקרא דחמור ולא אדם, דלענין בור הרי הם כאדם.

3. בתוספות רבינו פרץ תמה מדוע צריך שיכא ויראה בעצמו את הבור ולא די בידיעתו שהבור

1. רש"י פירש דקא משמע לן שאין אומרים שעל השור איבעי לעיוני להיכן הוא הולך כיוון שקול הכרייה ביעתתו, ועוד פירש שקא משמע לן שאף על פי שהכורה עצמו פטור משום שאינו אלא גורם לנזק, מכל מקום הבעלים חייב.

2. ופירש רש"י דקא משמע לן שאף קאי אפשר לומר בקטנים איבעי להו לעיוני להיכן הם

ומקשינן: ממה נפשך, אי מדובר במקום דשכיחי בו גמלים, אמאי בעל הבור פטור והרי פושע הוא שלא כיסה בכיסוי הראוי לגמלים,

ואי מדובר במקום דלא שכיחי גמלים, הא פשיטא שפטור, משום דאנום הוא.

אלא לאו, על כרחך, הברייטא מיירי בכגון דאתיין הגמלים לפרקים, ואירע שאתו גמלים על הכיסוי, וארעוה, עירערוהו, ואתו שוורים אחריהם ונפלו ביה, וקתני פטור.

אלמא שבמקום שיש שם גמלים לפרקים כיון דהשתא ליכא אינו חייב לכסות מפניהם ואם הגיעו גמלים אנום הוא, ותפשוט בעייתך.

ודחינן: אמרי, לא תפשוט מהכא, דלעולם הברייטא מדברת בכיסהו כיסוי כראוי לשוורים ובראוי לגמלים, ודקא קשיא לך אם כן היכי נפול?

אמר רבי יצחק בר בר חנה, הכא במאי עסקינן בכגון שהתליע הכיסוי מתוכו.

תא שמע: בור ברשות הרבים שלא כסהו בעליו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת בעל הבור חייב בנזקו.

והוינן בה, היכי דמי? אילימא שכיסהו לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, הא פשיטא! וכי צריכא למימר דחייב בעל הבור?

אלא לאו מדובר בכיסהו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים.

איבעיא להו, בור שכסהו בעליו בכסוי שיכול לעמוד לפני שוורים, אם יעברו עליו, ואין יכול לעמוד בפני גמלים. ואתו גמלים על הכיסוי, וארעוה, עשאוהו רעוע. ואחר כך אתו שוורים על הכיסוי, ונשבר תחתיהם, ונפלי ביה, מאי? האם יש לחייבו על נפילת השוורים, או לא?

אמרי, היכי דמי, אי איירי במקום דשכיחי בו גמלים, הרי פושע הוא בכך שלא הניח על הבור כיסוי הראוי למעבר גמלים, ואי מדובר במקום דלא שכיחי גמלים, אלא נזדמנו שם במקרה גמלים שעמדו על כיסוי הבור, הרי אנום הוא ופשיטא שבעל הבור פטור.

ומבארין: לא צריכא, אלא במקום דאתו בו גמלים לפרקים מזמן לזמן, והכי מיבעיא לך:

מי אמרינן, כיון דאתיין גמלים לפרקים, ולא הניח כיסוי הראוי להם, פושע הוא, דאיבעי ליה אסקי אדעתיה שמא יזדמנו לכאן גמלים.

או דלמא, כיוון דהשתא מיהת ליכא גמלים, אנום הוא, ופטור על נפילת השוורים.

תא שמע, ממה ששינונו: בור ברשות הרבים שכסהו בעליו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור.

והוינן בה: היכי דמי?

אילימא שכיסהו בכיסוי כראוי לשוורים וכראוי לגמלים, אם כן, היכי נפול?

אלא לאו, שכיסהו בכיסוי כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים.